

**MAKTABLARDA INGLIZ VA SHARQ ALLOMLARINING BIOGRAFIK
MATNLARI ASOSIDA NUTQIY KOMPETENSIYALARNI
SHAKLLANTIRISH**

Farmanova Malika Axrorovna

ATMU magistratura 1-kurs talabasi

E-mail: farmali0303@gmail.com

Tel: +998973109002

Annotatsiya: Ushbu maqolada maktab o'quvchilarida ingliz tili darslarida Sharq va G'arb allomlarining biografik matnlari orqali nutqiy kompetensiyalarni rivojlantirish masalasi yoritilgan. Matnlar tanlovi, ularni dars jarayoniga moslashtirish, til o'rganishdagi motivatsiyani oshirish va kommunikativ ko'nikmalarni shakllantirish bo'yicha metodik tavsiyalar berilgan.

Kalit so'zlar: biografik matnlar, nutqiy kompetensiya, ingliz tili, Sharq allomalari, Alisher Navoiy, Martin Lings, o'quvchilarda motivatsiya, kommunikativ yondashuv.

KIRISH

Zamonaviy ta'lim jarayonida xorijiy tillarni o'qitish nafaqat grammatik bilimlar, balki nutqiy kompetensiyalarni shakllantirishni ham o'z ichiga oladi. Ayniqsa, ingliz tilini o'rganishda madaniyatlararo muloqot, tarixiy shaxslar hayoti va ularning ilmiy merosiga oid ma'lumotlar asosida dars olib borish o'quvchilarda tilga bo'lgan qiziqishni kuchaytiradi. Shu nuqtai nazardan qaraganda, Sharq va G'arb allomlarining hayoti, ularning g'oyalari o'rgatiladigan darslar o'quvchilarni nafaqat tilga, balki tarix, madaniyat va odob-axloq kabi sohalarga ham qiziqtiradi.

ASOSIY QISM

1. Biografik matnlarning ahamiyati

Biografik matnlar – bu mashhur shaxslarning hayoti, faoliyati, ijtimoiy-axloqiy qarashlari haqida hikoya qiluvchi matnlardir. Ular o'quvchilarga:

- Tarixiy va madaniy bilimlarni beradi;
- Til ko'nikmalarini – o'qish, yozish, tinglab tushunish va gapirish – rivojlantiradi;
- Qahramonlarning faoliyati orqali motivatsiya uyg'otadi.

2. Matn tanlovida e'tiborli jihatlar

Biografik matnlar quyidagi mezonlarga ko'ra tanlanishi lozim:

- Yoshga mosligi;
- Til darajasiga muvofiqligi (CEFR A2–B1 bosqichida bo'lishi);
- Qiziqarli va motivatsion bo'lishi;
- Tarbiyaviy ahamiyatga ega bo'lishi.

Masalan, Alisher Navoiy, Ibn Sino kabi Sharq allomalari hamda Martin Lings, Isaac Newton, Helen Keller kabi G'arb vakillarining hayoti bu mezonlarga to'la javob beradi.

3. Nutqiy kompetensiyalarni shakllantirish usullari

Biografik matnlar asosida quyidagi faoliyatlar tashkil etilishi mumkin:

- O'qish: O'quvchilar matni o'qib, asosiy fikrni tushunadilar, detallarga e'tibor qaratadilar.
- So'z boyligini oshirish: Matndagi yangi so'z va iboralar bilan ishlash (tarjima, gap tuzish).
- Tinglab tushunish: Biografik hikoyalarni audio shaklda eshitish orqali tushunish ko'nikmalarini rivojlantirish.
- Monolog va dialoglar: O'quvchilar biografik matn asosida o'z fikrlarini ifodalaydi, juftlikda suhbat quradi.
- Rol o'ynash: Tarixiy shaxs rovida chiqish, intervyu tarzida dars tashkil qilish.

4. Alisher Navoiy va Martin Lings asarlaridan namunalari

- Alisher Navoiy: Uning hayoti va ijodi orqali o'quvchilar nafosat, ilm va ma'naviyatga bo'lgan munosabatni tushunadilar. Masalan, "Xamsa" asaridan parchalar bilan ishlash orqali adabiy til boyligi oshiriladi.

- Martin Lings: "Muhammad: His Life Based on the Earliest Sources" asaridan qisqartirilgan parchalar orqali G'arb muallifining Islomga oid yondashuvi o'rganiladi. Bu esa madaniyatlararo muloqotni rivojlantiradi.

XULOSA

Biografik matnlar orqali ingliz tili darslarini boyitish, ularni madaniy va ma'naviy qadriyatlar bilan uyg'unlashtirish imkonini beradi. Bu esa o'quvchilarning nafaqat til kompetensiyalarini, balki umumiy tafakkurini, nutqiy faolligini, mustaqil fikrlashini rivojlantiradi. Shu sababli, dars jarayonida Alisher Navoiy va Martin Lings kabi allomalar hayotini o'rganishga asoslangan integratsiyalashgan yondashuv zamonaviy til o'qitishning muhim vositasiga aylanishi lozim.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Navoiy, A. (1981). Xamsa. Toshkent: G'afur G'ulom nomidagi Adabiyot va san'at nashriyoti.
2. Lings, M. (2006). Muhammad: His Life Based on the Earliest Sources. Inner Traditions.
3. Brown, H. D. (2007). Teaching by Principles: An Interactive Approach to Language Pedagogy. Pearson Education.
4. Harmer, J. (2015). The Practice of English Language Teaching. Longman.

